

Grodzicki, Jakub / Olkucki, Tadeusz / Puchalski, Sylwester

Niektóre zagadnienia rozwoju kultury w sierpeckiem

Notatki Płockie 19/3-77, 37-39

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Niektóre zagadnienia rozwoju kultury w sierpeckiem

Jedną z form zaspokojenia wrodzonych, naturalnych potrzeb człowieka jest korzystanie z dóbr kultury, jej krzewienie oraz uczestniczenie w stałym jej rozwoju.

W ciągu 30 lat zrealizowane zostały podstawowe cele socjalistyczne rewolucji kulturalnej. Możemy dziś stwierdzić, iż kultura stała się własnością ludzi pracy. Trzydziestoletni rozwój i wielkie osiągnięcia kultury w Polsce Ludowej są jedynym z dobitnych dowodów wyższości ustroju socjalistycznego nad kapitalistycznym.

Kultura jako wyraz duchowego życia zbiorowości czerpie swe siły z doznań i dążeń narodu. Jej rozwój jest sprzężony z wysiłkiem całego społeczeństwa, z jego historycznymi celami i aspiracjami. Społeczną funkcją kultury powinno być kształtowanie postaw i osobowości na miarę tych wielkich zadań, które sobie wytyczamy.

Organizacją i krzewieniem kultury w naszym powiecie zajmują się Powiatowy Dom Kultury, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Etnograficzne. Te placówki ściśle współpracują ze Związkami Zawodowymi, organizacjami społecznymi, młodzieżowymi i zawodowymi instytucjami artystycznymi oddziaływując na placówki kulturalno-oświatowe na terenie powiatu — kluby „Ruch”. „Rolnika” i świetlice zakładowe.

Nadzór nad działalnością kulturalną sprawuje Urząd Powiatowy, Wydział Oświaty i Wychowania Kultury, Kultury Fizycznej i Turystyki w Sierpcu.

Biblioteki publiczne

Organizowanie Powiatowej Biblioteki Publicznej w Sierpcu zaczęto w parę tygodni po wyzwoleniu. Na apel Inspektoratu Szkolnego młodzież sierpecka zebrała sporą ilość książek będących własnością przedwojennej Powiatowej Biblioteki Publicznej. Księgozbiór w październiku 1939 r. Niemcy wyrzucili na ulicę pod koła samochodów. Młodzież ratowała książki przed zniszczeniem, przetrzymując je w domach przez okres okupacji.

Wróciła również część książek wywieziona przez Niemców z Sierpca do Dębska, pow. Żuromin.

Do dzisiaj w Powiatowej Bibliotece Publicznej spośród uratowanych w ten sposób książek znajduje się 30-tomowy komplet dzieł Kolberga, oddany Bibliotece przez Franciszka Miodurę, organizatora i kierownika przedwojennej Powiatowej Biblioteki Publicznej. Należy tu dodać, że znaczna część spośród uratowanych książek nie wróciła po wojnie do biblioteki. Książki zostały „zacytane” przez spragnionych ojczyznę słowa czytelników. Warto wspomnieć, że między innymi było wśród nich 30 egzemplarzy „Na tropach Smętka” Melchiora Wańkowicza, których Niemcy nie dostrzegli.

Odzyskane z byłej biblioteki oraz uzyskane z darów obywateli książki nie mogły zaspokajać głodu czytelnictwa. Od r. 1946 biblioteka zaczęła się powiększać drogą zakupów. Organizatorem biblioteki oraz inspiratorem akcji czytelnictwa był Adam Zwoliński — organizator Inspektoratu Szkolnego w Sierpcu w r. 1945 następnie podinspektor oświaty dorosłych i kierownik Publicznej Biblioteki Powiatowej (obecnie wojewódzkiej).

W związku z ustawą o bibliotekach w r. 1946 księgozbiór zwiększa się z roku na rok; powstaje Miejska Biblioteka Publiczna w Sierpcu, a następnie biblioteki gminne w Rościszewie, w Mochowie i w Koziebrodach.

W r. 1948 powstały biblioteki publiczne w Żurominie, Sławęcinie, Bieżuniu, Goleśzynie, Gójsku, w Zawidzu i w Borkowie, a w następnym roku w Siemiatkowie, Raciążu i w Uniecku.

Rozwój biblioteki i czytelnictwa od r. 1946 do 1973 przedstawia poniższa tabela:

Rok	1946	1952	1960	1965	1970	1973
Liczba bibliotek	2	13	20	21	23	23
Liczba pkt. bibliot.	25	53	153	190	197	191
Liczba książek	3880	35478	85623	97849	113911	132261
Liczba czytelników	1340	3995	11745	16876	10948	19449
Liczba wypożyczeń	2120	50273	167120	261708	303415	299597

Z tabeli tej wynika, że w latach 1952—1973 liczba bibliotek wzrosła prawie dwukrotnie, liczba punktów bibliotecznych i książek prawie czterokrotnie, liczba czytelników niemal pięciokrotnie, a ilość wypożyczeń blisko sześciokrotnie.

Działalność bibliotek nie ograniczała się do wypożyczania książek i kierowania akcją czytelnictwa. Biblioteki stawały się placówkami kulturalno-oświatowymi o szerokim zasięgu oddziaływania poprzez książkę w wielu kierunkach. Planowa działalność bibliotek obejmowała dzieci w wieku szkolnym, młodzież i dorosłych. Budzono zainteresowanie książką przez urządzenie spotkań z autorami poprzez konkursy czytelnictwa pod różnymi hasłami, olimpiady czytelnicze, konkursy żywego słowa itp. W ostatnich paru latach i w latach 60-tych na terenie powiatu odbyło się wiele spotkań z czytelnikami. Byli tu m. in.: Alina i Czesław Centkiewiczowie, Jan Żabiński, Maria Dąbrowska, Stefan Gołębiowski, Wiech, Monika Warneńska i inni.

Dużym powodzeniem od wielu lat cieszy się prowadzony przez biblioteki i konkurs „Złoty kłós”, popularyzujący najbardziej wartościową literaturę polską i obcą, a także imprezy kulturalno-oświatowe pod hasłem „Niedziela na wsi”, organizowane wspólnie z Powiatowym Domem Kultury, ZSMW, GS-ami i „Ruchem”. Biblioteki biorą udział w imprezach o zasięgu powiatowym, ale organizują również imprezy na własnym terenie z udziałem miejscowych organizacji społecznych w oparciu o kluby wiejskie.

W ostatnim dziesięcioleciu znacznie poprawiła się baza lokalowa bibliotek, co wpływa dodatnio na upowszechnianie czytelnictwa na wsi. Obecnie na 23 biblioteki na terenie powiatu tylko jedna nie posiada samodzielnego pomieszczenia, ale otrzyma je 1 września bieżącego roku.

Przy 10 bibliotekach istnieją czytelnie, dostępne dla czytelników przez cały czas otwarcia biblioteki. Są one zaopatrzone w czasopisma, interesujące szczególnie środowisko wiejskie. Wszystkie czytelnie są zaopatrzone w funkcjonalny sprzęt, posiadają radioodbiorniki a trzy posiadają telewizory; pięć bibliotek posiada magnetofony.

Biblioteki gminne współdziałają z klubami wiejskimi, realizując wspólny plan działania kulturalno-oświatowego, odpowiadający potrzebom środowiska; przystosowują swoje księgozbiory do potrzeb młodzieży szkolnej i organizacji rolniczych.

Biblioteka Powiatowa i Miejska w Sierpcu koordynuje działalność bibliotek gminnych, udziela fachowego instruktazu oraz informacji; opracowuje zestawy biblioteczne, udostępnia książki z własnego księgozbioru; współdziała przy organizowaniu imprez podejmowanych przez biblioteki. Biblioteka powiatowa prowadzi systematyczne szkolenie terenowych pracowników bibliotecznych oraz kulturalno-oświato-

wych (kierowników klubów i świetlic) przy współudziale PDK.

Biblioteka Powiatowa i Miejska prowadzi księgozbiór i ogólny i podręczny, liczące ponad 50.000 woluminów. Udziela ona informacji i pomocy bibliograficznej zainteresowanym czytelnikom z terenu miasta i powiatu, szczególnie zaś kształcącym się zaocznie.

Dla umocnienia żywiołowego rozwoju czytelnictwa po r. 1945 wystarczy porównać zasób książek w przedwojennej bibliotece powiatowej, istniejącej co prawda dopiero od r. 1936, z zasobem obecnej biblioteki. Tamten wynosił około 3.000 tomów, obecny 50.000. Liczba ludności ze stanem przedwojennym w powiecie zwiększyła się nieznacznie, ale czynniki oświaty i kultury wzmogły się na odcinku czytelnictwa prawie 20-krotnie. Jest to niewątpliwie jedno z największych osiągnięć PRL w ciągu zaledwie 30 lat jej istnienia. Powiat sierpecki w okresie międzywojennym należał do najbardziej zaniedbanych pod względem wyposażenia w biblioteki publiczne i rozwoju czytelnictwa. W ciągu minionych 30 niespełna lat wyrównał wszystkie braki na tym odcinku.

Rozwojowi bibliotek i czytelnictwa od 1945 r. towarzyszył wysiłek oraz nieustające zabiegi, o których pamiętają starsi pracownicy bibliotek. Pierwszym i jedynym pracownikiem Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sierpcu była Barbara Strzeżniewska, która opracowywała pierwsze setki tomów i udostępniała je czytelnikom. Wobec wielkiego głodu książki ruch w bibliotece był wielki. Książki kupowano z rąk prywatnych jak i w księgarniach w Sierpcu i w Warszawie. Głównym źródłem gotówki na zakup książki były zbiórki uliczne, praktykowane przy wielu sposobnościach.

Drugim z kolei pracownikiem biblioteki od r. 1946 była Anna Mączewska (Buraczyńska) pracująca na tym stanowisku do chwili obecnej jako kierownik działu instrukcyjno-metodycznego.

W r. 1948 w ramach działalności KUK (Komitet Upowszechnienia Książki) biblioteki gminne otrzymały po ponad 500 książek każda, a 100 punktów bibliotecznych po 80 książek. Książki KUK były w trwałej oprawie i dużej wartości literackiej. Była to klasyka polska i obca oraz książki współczesnych pisarzy polskich obok literatury popularnonaukowej.

W r. 1956 wskutek zmian administracyjnych w granicach powiatu (część pow. sierpeckiego została włączona do nowopowstałego pow. żurumińskiego) zmniejszył się nieco stan posiadania książek, mimo przyłączenia gmin: Lelice, Słupia, Ligowo. Stan materialny bibliotek poprawiał się z roku na rok, poprawiał się stan wyposażenia lokali bibliotecznych, zwiększała się znacznie ilość punktów bibliotecznych a czytelnictwo nabierało charakteru powszechnego, stawało się codzienną potrzebą mieszkańców zapadłych wsi, gdyż punkty biblioteczne znajdowały się wszędzie niemal na

miejscu — największa odległość od punktu wynosi nie więcej jak jeden i pół kilometra.

Sprawy książki, biblioteki, czytelnictwa w ciągu 30 lat stały się organiczną częścią struktury społeczno-kulturalnej powiatu; książka dzisiaj spełnia rolę do której jest istotnie powołana — zbliża ludzi okolic zaniedbanych do niedawna do szerokiego świata i razem z czytelnictwem prasy — dzięki elektryfikacji wsi — pomniejsza różnice kulturalne między wsią o miastem.

Srodki masowego przekazu

Jedną z form rozwoju kultury szerokich mas społeczeństwa są srodki masowego przekazu, których stan w powiecie sierpeckim w poszczególnych latach przedstawiał się następująco:

Rok	Telewizory	Radia	Głośniki
1944	—	1.510	—
1954	—	2.360	4.101
1958	2	2.809	5.236
1959	29	2909	5.248
1969	2183	5.820	3.420
1973	7420	7.989	2.461

Pierwszy telewizor zarejestrowano 10.IX 1958 r. przez LPŻ w Sierpcu, a drugi 11.XI 1958 r. przez PDK w Sierpcu. Od 1960 r. następuje systematyczny spadek głośników, natomiast widoczne jest imponujące tempo wzrostu telewizorów i radioodbiorników (szczególnie ilość radioodbiorników szybko wzrasta, czego nie jest w stanie oddać w pełni statystyka, ponieważ przy rejestracji jest obowiązek zgłosze-

nia tylko jednego. Wiemy jednak, że duży procent społeczeństwa posiada po kilka).

Kluby, świetlice

Do roku 1950 placówki kulturalno-oświatowe, a głównie biblioteki i świetlice społeczne prowadzone były przez Inspektorat Szkolny. W roku 1950 powołano przy PRN Oddział Kultury, który odpowiedzialny był za pracę kulturalno-oświatową w powiecie oraz organizowanie i prowadzenie świetlic gminnych i społecznych.

W roku 1954 na terenie powiatu sierpeckiego było 13 Gminnych Świetlic Wzorcowych oraz ponad 30 świetlic społecznych. Istniało wtedy około 50 zespołów teatralnych i tanecznych. W roku 1964 liczba świetlic wynosiła 23. Pierwszym kier. Oddziału Kultury PRN był Mieczysław Osuchowski, a następnie Halina Szalecka.

Działalność placówek k.o. w pierwszych latach po wyzwoleniu była bardzo trudna. Brak było sprzętu, odpowiednich pomieszczeń i wykwalifikowanej kadry. Mimo to był zapał i poświęcenie wielu działaczy społecznych, co umożliwiała osiągnięcie pozytywnych wyników.

W roku 1965 rozpoczęliśmy organizowanie klubów „Rolnika” i klubów „Ruch”. W związku z tym zaczęła zmniejszać się liczba świetlic gromadzkich i społecznych. Działalność klubów, mimo wielu braków jest znacznie lepsza, gdyż posiadają one bardziej nowoczesny sprzęt i bardziej funkcjonalne pomieszczenia. Obecnie na terenie powiatu prowadzi działalność 30 klubów w tym 19 GS i 11 Ruch, 3 świetlice społeczne 15 ognisk pracy k.o. przy szkołach i Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Raciążu. Obecnie kontynuatorem pracy k.o. w powiecie jest z-ca Inspektora Szkolnego d/s Kultury Jakub Grodzicki.

Artykuły pt. „Niektóre zagadnienia rozwoju kultury w sierpeckim” i „Powstanie i rozwój Powiatowego Domu Kultury” opracowali: **Jakub Grodzicki, Tadeusz Olkucki i Sylwester Puchalski.**